

01001, Київ-1, МСП, вул. Грушевського, 4,
Тел.: (+38 044) 279-02-92
Факс: (+38 044) 278-71-82
e-mail: inmo2006@ukr.net

Hrushevsky Street 4, Kyiv (Kiev) 1, Ukraine,
Phone, (+38 044) 279-02-92
Fax: (+38 044) 278-71-82
e-mail: inmo2006@ukr.net

№ 131/96

13 червня 2024 р.

Заступникові Голови

Національного банку України

О. В. Шабанові

Національний банк України

Шановний Олексію Володимировичу!

№526/64616

від 21.06.2024 15:24:27

На Ваш лист вх. № 131/87 від 15 травня 2024 р. з проханням надати інформацію про походження української назви *шаг*, уживаної на позначення дрібної монети, повідомляємо таке:

Номінація дрібної монети *шаг* власне українського походження, немає жодних підстав асоціювати її з російським словом *шаг* «крок». Ці два слова виникли в різних мовах незалежно одне від одного. Збіг фонетичної форми слів з різною семантикою в порівнюваних мовах у лінгвістиці називають міжмовними паронімами (коли звучання приблизно однакове) або міжмовними омонімами (коли слова звучать ідентично). Міжмовна паронімія (омонімія) не може бути причиною для кваліфікації слова як запозиченого. Українське слово *шаг* [шаг] та російське *шаг* [шак] – міжмовні пароніми, бо вони звучать приблизно однаково, але не ідентично, бо кінцевий приголосний в порівнюваних словах різної природи: в українській – це фарингальний [г], а в російській – задньоязиковий [к]. Тільки на письмі обидва слова мають ідентичну форму, оскільки українська та російська мови використовують кириличну графіку з різною звуковою вартістю графем.

Найменування *шаг* на позначення дрібної монети в українській мові відоме з XVI ст. Спочатку *шагом* називали монету вартістю три гроші (трояки), що на тогочасні російські гроші відповідало двом копійкам. Пізніше українці

шагом називали *гріш* (колишню російську *деньгу*), що становив *пів копійки*. Назва *копійка* – адаптоване до фонетичних законів української мови запозичення з російської мови, відоме, за сучасними даними, з XVIII ст. Російська назва *копейка*, найвірогідніше, виникла від найменування *копейная деньга*. Українська назва *шаг* «дрібна монета» утворилася на основі нині втраченого в сучасній мові іменника **сяг* «крок», що походить від дієслова *сягати*.

У часи Української революції (Визвольних змагань) 1917–1921 рр. для номінації розмінної монети використовували назву *шаг*. Відродження такої практики було обґрунтоване історичною та мовною традицією, що добре розуміла тогочасна політична, наукова та культурна еліта. Найменування розмінної монети *копійка*, запроваджене в Україні 1996 р. після відновлення незалежності, прив'язало практику номінації національних монет до колоніальної російської мовної традиції.

Отже, найменування *шаг* для розмінної монети – питома українська лексична одиниця. Повернення такої назви для сучасної розмінної монети України стало б не лише підтвердженням відродження національних традицій у номінації грошей, а й показало б, що в українській мові створено оригінальні найменування, яких не знають інші лінгвокультури.

(Докладніше див: 1. Етимологічний словник української мови. У 7 т. Київ, 1985. Т. 2. С. 568–569; Київ, 2012. Т. 6. С. 366; 2. Зварич В. В. Нумізматичний словник. Львів, 1972. С. 138.)

Заступник директора
з наукової роботи

к. ф. н., старш. наук. співроб.

Олександр СКОПНЕНКО